

3°. Veteres hanc doctrinam haud satis accurate discussam deduxerunt brevissime ex illo principio: *DEUS facienti quod est in se, non deerit*, quod tamen unice procedit de iis, quorum notitia absolute necessaria est ad salutem. D. THOMAS, cum 1. 2. q. 76. a. 2. dicat: *Patet, quod nulla ignorantia invincibilis est peccatum*; favet Recentiorum sententiæ, uti plures alii ex antiquis. Ad hæc plures Veterum sententiæ ad morum doctrinam pertinentes hodie sunt antiquatæ.

CAPUT II.

DE LIBERTATE ACTUUM HUMANORUM.

ARTICULUS I.

Quæ immunitas requiratur et sufficiat ad libertatem arbitrii?

94. Nota. Libertas a SS. PP., maxime AUGUSTINO, triplex assignatur: Libertas a necessitate, seu libertas naturæ, de qua 1°. Cor. 7. 37. Libertas a peccato, sive libertas gratiæ, de qua Rom. 6. 18. Libertas a miseria, seu libertas gloriæ, de qua Rom. 8. 21. Libertas gratiæ solis iustis, libertas gratiæ solis beatis convenit: nobis de libertate naturæ sermo est, quæ omnibus communis, ad merendum et demerendum requiritur. Hæc subdividitur: in libertatem a coactione seu spontaneitatis, quæ est potentia agendi sine omni vi extrinseca et ad agendum cogente: convenit omni sponte, quamvis necessario, agenti; uti patet in generatione divina Filii, amore Beatorum, actionibus infantium et brutorum; et in libertatem a necessitate, seu electionis, indifferentiæ, arbitrii, quæ est potentia, positis omnibus ad agendum requisitis, agendi, non agendi, agendi oppositum; unde libertas vel contradictionis vel contrarietatis vocatur. Datur vero etiam libertas ad extrema disparata, e. g. ad orandum, vel studendum. His addi potest tum libertas ab inclinatione, seu æquilibrii, quæ est potentia agendi, non solum sine coactione et necessitate absoluta, sed etiam sine necessitate infirmitatis vel concupiscentiæ, qualis fuit in statu innocentiae: tum libertas ab obligatione, seu exemptionis a lege servitutis; quæ eo major est, quo suavior est v. g. Lex gratiæ, quam Lex vetus. Necessitas libertati opposita, non minus ac illa, multiplex est: Necessitas Coactionis, Inclinationis, Antecedens et Absoluta, Consequens et Conditionata, Specificationis, Exercitii, Physica, Moralis.

95. Dico. Ad libertatem arbitrii non sufficit immunitas a coactione, sed requiritur immunitas a necessitate.

Prob. I. ex Script. Vera libertas arbitrii requirit dominium agentis in suos actus: *Sub te erit appetitus ejus, et tu dominaberis illius*; Gen. 4. 7. Non

habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis; 1°. Cor. 7. 37. hinc damnatæ sunt a PIO V, GREG. XIII, et URBAN. VIII. BAII propositiones 39, 46, 66. et ad merendum ac demerendum requirit indifferentiam activam: *Beatus.... qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino*; Eccli. 31. 10. et 41. ubi ratio meriti non præcise ex eo repetitur, quod quis non transgrediatur mandata, sed quod non transgrediatur, cum posset transgredi; hinc damnatæ sunt propositiones, BAII 67^a, et 3^a JANSENI; ergo.

II. Ex SS. PP. JUSTIN. in Apol. ad SENATUM ait: *Nihil esset in illis laude dignum, nisi facultatem haberent qua se in utramque partem converterent*. CLEM. ALEX. L. 4. Strom. circ. fin. *Id est in potestate nostra, cujus ex æquo sumus domini, et ejus quod ei adversatur, ut philosophari vel non, et credere vel non credere*. HIER. L. 2. cont. Jovin. *Liberi arbitrii nos condidit DEUS, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin ubi necessitas, nec damnatio, nec corona est*. AUG. L. de spir. et lit. c. 31. *Hoc quisque habere in potestate dicitur, quod, si vult, facit, si non vult, non facit*. Juxta eumd. L. de grat. CHRIST. c. 47. *conciliatio libertatis cum gratia ita est difficilis, ut, quando asseritur DEI gratia, liberum arbitrium putetur aufferri: quæ tamen difficultas prope nulla esset, si libertas in sola immunitate a coactione consisteret*. DAMASC. L. 2. de orth. fid. c. 26. *In nostra potestate sunt ea, quæ liberum est nobis vel facere vel non facere*.

D. THOM. 1. p. q. 82. a. 1. ad 3. *Sumus domini nostrorum actuum, secundum quod possumus hoc vel illud eligere*; et q. 83. a. 3. *Ex hoc liberi arbitrii esse dicimur, quod possumus unum recipere, alio recusato, quod est eligere*. et L. 1. cont. gent. c. 68. *Dominium, quod habet voluntas supra suos actus, per quod in ejus potestate est velle vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, et violentiam causæ exterius agentis*. et q. 6. de malo a. un. *Quidam posuerunt quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum; nec tamen ponebant quod voluntas cogeretur;... hæc autem opinio est hæretica: tollit enim rationem meriti et demeriti*. Atque hic sensus communis fuit omnium fere PP. ac TT. ante tempora BAII et JANSENI; ergo.

Conf. 1°. Ex CONC. TRID. quod Sess. 6. can. 5. anathematizat LUTHERUM et CALVINUM docentes, liberum arbitrium, post ADÆ peccatum, amissum et extinctum esse: sed illi hæresiarchæ non negabant libertatem a coactione, quam potius prædicabant, LUTH. L. de lib. arbit. et CALV. L. 2. de eod.; ergo negabant illam a necessitate. 2°. Ex ratione: meritum debet esse actio nostra, quam possimus dare, tanquam pretium pro præmio: demeritum autem est essentialiter peccatum imputabile ad culpam et pœnam; ergo ad utrumque requiritur libertas indifferentiæ.

96. Obj. I. Juxta SS. PP. liberum dicitur id, quod non cogitur: AUG. L. de duab. anim. c. 10. *Voluntas est animi motus, cogente nullo, ad aliquid vel non amittendum vel adipiscendum*. DAMASC. L. 2. orth. fid. c. 12. *Virtutis nomen obtinere non potest, quod quis per vim aut invitus efficit*. ANSEL. L. 2. cur Deus Homo c. 10. *Improprie dicitur necessitas, ubi nec coactio ulla est, nec prohibitio*. BERN. L. de grat. et lib. arbit. de libertate ait: *Est habitus animi liberi sui, siquidem non cogitur, non extorquetur: est quippe voluntatis, non neces-*

statis. S. THOM. q. 10. de pot. a. 2. ad 2. ait: *Naturalis necessitas, secundum quam voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur, ut felicitatem, libertati voluntatis non repugnat:... libertas enim voluntatis violentie vel coactioni opponitur.* Et in 2. Dist. 23. q. un. a. 4. Liberum dicitur ex eo quod cogi non potest.

R. 1. Ulro concedimus, quod PP. et TT. ante BAI et JANSENI exortos errores inter necessitatem et coactionem, liberum et non coactum, voluntarium, spontaneum ac liberum non accurate distinxerint; sæpe pro eodem sumendo utrumque, et in sensu *latiori ac vulgari*; verum tunc per coactionem intellexerunt quamcumque necessitatem etiam non violentam, per voluntarium et spontaneum intellexerunt id quod est a voluntate sui ipsius determinativa per electionem; per voluntatem autem potentiam electivam ex propria determinatione.

R. 2. D. Illud dicitur liberum, quod non cogitur, nec coactione absoluta et stricte tali seu violentia ab extrinseco, nec coactione conditionali et minus stricte tali, seu necessitate etiam intrinseca et antecedente C. Quod non cogitur tantum coactione stricte tali N. Ratio responsionis liquet ex allatis supra probationibus: et veritas ejusdem constat etiam ex aliis locutionibus PP. et TT. De AGG., DAMASC., THOM., vide n. 95. S. ANSEL. per coactionem intelligit necessitatem antecedentem, et solum vult quod necessitas consequens non sit proprie necessitas, *quia ipsam facit ipsa voluntatis libertas, quæ, prius quam sit, eam cavere potest*, ut ait L. de concord. q. 1. S. BERN. L. de grat. et lib. arbit. ait: *Aliud est voluntarius consensus, aliud naturalis appetitus.... hunc communem habentes cum bestiis, consensus voluntarius nos discernit: est enim habitus animi liber sui*; ergo cum bestiæ sint liberæ a coactione, libertas nos ab illis discernens debet excludere necessitatem; patet id magis, quia eod. l. c. docet: *Ubi necessitas est, ibi libertas non est: ubi libertas non est, nec est meritum.* Item: *Ubi necessitas, jam non voluntas*; ergo.

Inst. Docent SS. PP. libera esse, quæcumque sponte fiunt: atqui etiam necessaria sponte fiunt; ergo. Prob. Maj. S. PROSP. L. de grat. et lib. arbit. c. 19. *Liberum arbitrium est rei sibi placitæ spontaneus appetitus.* DAMASC. L. 3. de fid. c. 14. *Arbitrii libertas nihil aliud est, quam voluntas*; h. e. animi motus, cogente nullo. ANSEL. de lib. arbit. c. 2. *Per suum arbitrium peccavit, quod sic liberum erat, ut nulla re alia cogi posset ad peccandum: et ideo juste reprehenditur, quia cum haberet hanc arbitrii libertatem, non aliqua re cogente, non aliqua necessitate, sed sponte peccavit.* BERN. serm. 81. in Cant. *Homo, interveniente peccato, patitur quãdam vim, sed a voluntate, non a natura; ut ne sic quidem ingeniã libertate privetur: quod enim voluntarium, et liberum.* S. THOM. 1. 2. q. 6. a. 2. ad 3. *Laus et vituperium consequuntur actum voluntarium secundum perfectam rationem voluntarii*; ergo.

R. D. M. Quæcumque sponte fiunt, spontaneitate perfecta, libera esse docent N. Quæcumque sponte fiunt spontaneitate imperfecta C. Spontanea imperfecta sunt, quæ nullam supponunt deliberationem, et hinc ex electione non fiunt; dicuntur tamen spontanea, quia cum voluntate fiunt. Spontanea perfecta sunt, quæ supponunt deliberationem, et ex electione fiunt, et hinc a principio seipsum per electionem determinante; quæ necessitatem omnem antecedentem excludunt. Distinctio hæc probatur ex eo quod PROSPER de

ADAMO, ANSEL. de eodem et de Angelis loquantur, quibus tamen, tanquam in statu innocentie constitutis, JANSENIUS concedit libertatem a necessitate requiri ad liberum eorum arbitrium. DAMASC. hanc ipsam distinctionem in spontaneo affert L. 2. de orthodoxa fide c. 24. D. THOM. spontaneitatem necessitati opponit q. 6. de Malo. a. un. Plura vide apud MORAINES in *Anti-Jansenio*.

97. Obj. II. Quod fit, cum volumus, est nobis liberum: atqui etiam voluntarium necessarium fit cum volumus; ergo est liberum: hinc, juxta SCOTISTAS, PATER et FILIUS libere producent SPIRITUM S. et DEUS ab æterno et de facto est liber vere in operatione ad extra, quin possit unquam deliberare aut se determinare in tempore.

R. D. M. Quod fit, cum volumus, et quod etiam possumus non velle, est nobis liberum C. Quod fit, cum volumus; et actu tantum possumus velle N.

Liberum debet esse in nostra potestate electiva et active indifferente ad agendum et non agendum: debet fieri, movente seipsam voluntate, h. e. per propriam ex sua electione determinationem; unde 1º. *Spiratio activa* non est libera et spontanea; ita ut hæc SCOTISTARUM locutio neque WICLEFFO, LUTHERO ac CALVINO, neque JANSENIO patrocinetur, quia illi liberum non sumunt in propria significatione, sed quatenus coincidit cum voluntario; prout advertit JO. PUTEANUS. 2º. DEUS de facto est liber, h. e. actu exercet libertatem, sive est in exercitio libertatis: non vero hoc sensu, quod sit in potentia ad libertatem, aut quod habeat actum primum proximum libertatis ita ut se necdum determinarit: nam indifferentia quidem requiritur ad actum primum proximum libertatis constituendum; non vero manet adhuc indifferentia in ipso actu secundo, seu exercitio libertatis. 3º. DEUS non potest deliberare formaliter, per inquisitionem mediorum et comparisonem cum fine; sed eminenter, per simplicem actum eligendo media propter finem. Non se determinat in tempore, ab æterno jamdum determinatus, non ex necessitate naturæ, aut alia antecedente; sed ex libera determinatione propria, et necessitate saltem per rationem consequente.

Inst. Amor beatificus in Beatis, quantumvis necessarius, liber tamen est libertate arbitrii, quia esset alias similis modo agendi irrationalium: est autem actus *humanus*, et fit ex prævia cognitione perfectissima; ergo.

R. N. A. Modus agendi in brutis oritur ab imperfectione cognitionis, et ex solo instinctu naturali: in Beatis vero ex perfectione cognitionis, et ex objecti excellentia ineluctabiliter movente voluntatem: hæc autem cognitio, hoc ipso quod sit perfectissima, non indifferenter objectum proponit voluntati, sed eam determinat et rapit. Demum actus humanus proprie dici non potest, cum juxta D. THOM. 1. 2. q. 1. a. 1. *actiones illæ proprie vocantur humanæ, quarum homo est dominus... et quæ cum voluntate deliberata procedunt.*

98. Obj. III. Juxta D. THOM. in 3. Dist. 18. q. un. a. 2. ad 5. actus charitatis in CHRISTO, quæ dilexit DEUM, tantum a coactione erant liberi, et tamen meritorii; ergo ad merendum et demerendum non requiritur libertas a necessitate.

R. Verba D. THOMÆ de libero CHRISTI arbitrio: *Si etiam esset determinatum ad unum numero, sicut ad DEUM diligendum, quod non facere non potest;*

tamen ex hoc non amittit libertatem, neque rationem laudis sive meriti, quia in illud non coacte, sed sponte tendit, et ita est actus sui dominus; ita exponi possunt: Tametsi CHRISTUS necessario DEUM dilexisset, quoad exercitium, libere tamen dilexisset ac meritorie, quia sponte, h. e. magna inclinatione, et actu valde intenso, cum potuisset minus intensos elicere; certo alio sensu CHRISTUS non magis actus sui dominus fuisset, ac bruta suorum; CHRISTUS ergo liber non fuit in peccando et non peccando, sed tamen ad ea omnia, quæ ita volebat, ut sine indecentia posset eadem omittere, et vel agere, vel non agere, vel etiam ex diversis objectis unum præ alio eligere. Vide Tr. de Incarn. Alibi per voluntarium perfectum simul intelligit liberum, quando nempe, ut ait, aliquis deliberans de fine potest in finem moveri, vel non moveri.

Inst. 1. Ad rationem meriti et demeriti, quamvis requiratur immunitas a necessitate absoluta, non tamen a necessitate relativa ad intensiorem vel gratiæ, vel concupiscentiæ motum requiritur; præsertim cum, quod fit ex concupiscentia necessitante, in voluntate peccantis ADÆ sat liberum fuerit, adeoque impütabile ad peccatum; ergo.

R. N. A. Quæcumque necessitas antecedens tollit indifferentiam ad utrumlibet eo instanti, quo fit bonum vel malum: et hanc immunitatem a quavis necessitate antecedente tum absoluta, tum relativa, Scriptura et SS. PP. requirunt ad libertatem arbitrii; hinc damnata propositio 3^a. JANSENI tanquam hæretica, quamvis solam necessitatem relativam assereret: damnata item ab ALEX. VIII. prop. 1^a. de libertate peccati in sua causa, scilicet in voluntate ADAMI aut in peccato originali, maxime cum hoc per baptismum omnino deletum sit: proinde sicut omne peccatum esse liberum, ita personale personaliter esse liberum debet.

Inst. 2. Peccata sæpe fiunt sine advertentia v. g. in consuetudinariis: in hac vita nequeunt vitari omnia peccata saltem venialia: damnati DEUM oderunt necessario, et tamen peccant: demum systema libertatis hactenus assertæ est merum commentum philosophicum; ergo ad peccatum omni-modæ immunitas a necessitate necessaria non est.

R. Consuetudinarii, tametsi careant indifferentia propensionis, non tamen arbitrii: consuetudo prava difficultatem, at nullam necessitatem saltem physicam imponit. Neque ad peccata venialia quisque physice necessitatur. Necessitas peccandi in damnatis potius est moralis; attamen novæ pœnæ reos non facit. Denique non commentum, sed unanimis Philosophorum sensus, adeoque vox naturæ est, nostra libertatis definitio; igitur CALVIN. et JANSEN. inique illam criminantur.

99. *Observa.* Liberum arbitrium abstracte sumptum, prout a Deo, Beatis, et homine viatore præscinditur, adæquate constituitur per indifferentiam contradictionis, seu potentiam agendi et non agendi: nam, ut ait S. ANSEL. de lib. arbitr. c. 1. si potentia peccandi et non peccandi esset ejus definitio, nec DEUS, nec Angelus, qui peccare nequeunt, liberum haberent arbitrium, quod nefas est dicere. Ad hæc definitio ista convenit omnibus liberis in quocumque statu. Liberum arbitrium contracte sumptum, prout reperitur in statu puri hominis viatoris, adæquate constituitur per libertatem contradictionis et contrarietatis, scilicet ad bonum et malum, quia sic explicatur in Script., in CC., et a SS. PP. Certum est juxta omnes, de ratione liber-

tatis contractim sumptæ esse potentiam non peccandi; ergo et potentiam peccandi, quia libertas circa unum e contradictoriis involvit libertatem circa alterum, ut salva sit utriusque optio; undè S. THOMAS ait: Si operari est in potestate nostra, oportet etiam, quod non operari sit in potestate nostra, et e converso.

ARTICULUS II.

QUÆ INDIFFERENTIA REQUIRATUR ET SUFFICIAT AD LIBERTATEM ARBITRII?

100. *Nota.* Libertas arbitrii remota dicitur actus primus libertatis incompletus, sive facultas se determinandi, si ponantur requisita; hæc est libertas radicalis, et intrinseca voluntati. Libertas proxima est actus primus libertatis completus et indifferens, qui voluntatem constituit proxime potentem agere et non agere; hæc est denominatio partim intrinseca, quia dicit libertatem radicalem, partim extrinseca, quia dicit indifferentiam objectivam, concursus DEI, et similia voluntati extrinseca. Est autem indifferentia triplex: objectiva seu judicii, quæ est representatio objecti sub diversa ratione boni et mali: passiva seu subjectiva, quæ est potentia receptiva, indeterminata ad unum potius quam alium actum recipiendum: activa sive principii, quæ potentia est indifferens ad agendum, non agendum, hoc vel ejus oppositum agendum. Demum prærequisita ad libertatem, quæ tempore vel natura prius poni debent quam voluntas agat, sunt ipsa potentia seu voluntas, cognitio indifferenter proponens objectum, concursus DEI paratus, et remotio omnis impedimenti per ipsum actum secundum inaufertibilis.

101. *Dico I.* Ad libertatem arbitrii non sufficit indifferentia aut objectiva, aut subjectiva, sed activa requiritur.

Prob. I^a. P. Stantè indifferentia objectiva, potest homo cogi, potest DEUS voluntati immittere qualitatem quæ ad unam partem necessitet, potest subtrahere concursum suum ad unam partem: sed in his casibus non haberetur liberum arbitrium; ergo indifferentia judicii sola non sufficit. *Conf.* Sequeretur: 1°. Gratiam necessitantem HÆRETICORUM et victricem JANSENI non obesse libero arbitrio, cum etiam in harum consortio stare queat indifferentia objectiva. 2°. Frustra egisse PATRES et CC. adversus eversores libertatis, cum nullus horum indifferentiam objectivam negarit.

Prob. II^a. P. Damnatum est a TRID. Sess. 6. can. 4., quod liberum arbitrium mere passive se habeat; ergo constitui debet in potentia non mere passiva, sed activa et electiva, quæ actus habeat in sua potestate. *Conf.* Sequeretur voluntatem esse liberam ad gratiam primam, quia ad hanc recipiendam est indifferens; sola ergo capacitas et indifferentia subjectiva, recipiendi formam vel actum, non sufficit ad libertatem.

Prob. III^a. P. Quia liberum arbitrium, juxta omnes, habet veram causalitatem: ad hanc vero nec sufficit mera causalitas materialis, uti dictum: nec efficiens quomodocumque, cum alias non esset differentia inter actum necessarium et liberum; ergo causalitas efficiens electiva, seu elective activa, et active indifferens. *Conf.* TRID. l. c. docens liberum arbitrium non se habere mere passive, et ut quoddam inanime, non tantum excludit potentiam

mere receptivam, sed etiam potentiam *activam* quidem, at non electivam; ergo requiritur indifferentia *activa*, et quidem *electiva*.

Dicit: Nec objectiva, nec subjectiva sufficit: utrumque enim requiri constat; cum 1°. actio indifferens non possit haberi sine cogitatione prævia indifferente: 2°. si voluntas esset determinata ad unum actum virtualiter recipiendum, non posset elicere aut recipere alium. De indifferentia propensionis nihil hic additum, quia non requiritur ad essentiam liberi arbitrii, cui accidentaliter est, et tum adesse, tum abesse potest.

Si ais 1°. D. THOM. p. 1. q. 83. a. 1. ait: *Judicium rationis ad diversa se habet, et non est determinatum ad unum: et pro tanto necesse est quod homo sit liberi arbitrii, ex hoc ipso quod rationalis est.* Idem dicit, voluntatem non posse necessitari, dum ei objectum indifferenter proponitur.

R. 1°. D. Ob judicium rationis indifferens homo est liber radicaliter C. Formaliter N. Illud quidem requiritur necessario ad libertatem, at non sufficit. 2°. D. Non potest necessitari ex parte objecti, dum hoc indifferenter proponitur C. Aliunde, et ex parte subjecti N. Nam stante cognitione indifferente necessitari posset, si daretur gratia vel concupiscentia dominans in sensu CALVINI aut JANSENI.

Si ais 2°. Objectum non potest amari libere, nisi proponatur ut libere amabile; ergo nec potest amari necessario, nisi proponatur ut necessario amabile.

R. *Disp. est*: quia libertas est bonum voluntatis: hoc autem cum sit ex integra causa, ad eam habendam requiritur indifferentia tum ex parte *objecti*, tum ex parte *subjecti*; quia vero necessitas est malum voluntatis, et hoc habetur ex quolibet defectu, illa etiam oritur ex sola absentia indifferentiæ vel ex parte *objecti*, vel ex parte *subjecti*. Adde, quod operans stante quidem objecti indifferentia, sed aliunde necessitatus, non possit dici agere *ex*, sed tantum *cum* indifferentia objectiva, quia ista indifferentia operantem non dirigit ad agendum, nec ipse se determinat.

102. *Dico II.* Ad libertatem indifferentiæ activæ requiritur etiam potestas non agendi in sensu composito requisitorum.

Prob. 1°. TRID. Sess. 6. can. 4. cont. LUTH. et CALV. definit, liberum arbitrium constitutum cum ultimo complemento ad bene operandum ita libere agere, ut a Deo *motum et excitatum possit dissentire, si velit*: atqui hoc intelligi debet de *sensu composito*, non quidem, ac si simul componi possint actio et non actio; sed quod positus omnibus ad agendum requisitis absolute antecedentibus, sive quæ habere vel non habere, non sit in hominis potestate, tam possit componi non actio, quam actio; ergo. *Min.* patet: quia TRID. damnat HÆRETICOS, qui non negabant hominem posse male agere in *sensu diviso* gratiæ, sive si ea abesset. 2°. Eadem Sess. cap. 5., ubi explicat concordiam libertatis cum gratia, docet, quod *tangente Deo cor hominis per Spiritus S. illuminationem*, homo inspirationem illam possit abjicere, et can. 4. quod possit *dissentire*; CONC. vero SENON. an. 1528. sub CLEM. VII. in GALLIA celebratum in Decretis fidei docet, quod homo possit resistere: atqui abjicere, dissentire, resistere dicunt sensum compositum; ergo. *Min.* constat; quia *abjicere* est, rem habitam dimittere, aut oblatam respuere: *dissentire* est, non consentire excitationi reipsa existenti, cum non dissentiamus

ei, quæ non est: *resistere* est, excitationi præsentem consensum negare, uti dicimur resistere tentationibus, concupiscentiis, etc.

Conf. Causa libera, deficiente potentia conjungendi carentiam actus cum omnibus requisitis ad agendum, non differt a causa necessaria, quia et hæc potest conjungere carentiam actus in *sensu diviso*, h. e., deficiente aliquo ad agendum requisito, v. g. oculus non videre sublato lumine, ita quidem, ut hoc ipsum tunc impossibile sit; ergo, ut differat, major causæ liberæ potestas esse debet. Profecto si definitio libertatis intelligatur in *sensu diviso*, et CHRISTUS et Beati erunt ad peccandum liberi, cum habeant potestatem peccandi in *sensu diviso* unionis hypostaticæ, et visionis beatificæ: cæcus erit liber ad videndum, captivus ad fugiendum, claudus ad ambulandum etc.

Si ais: Pleraque ad actionem prærequisita non possunt componi cum non actione, nempe decretum Dei de concursu suo ad actionem, prædefinitio actuum bonorum, gratia efficax, determinatio voluntatis, qua ipsa se determinat; ergo.

R. N. A. Nam 1°. Per decretum Dei omnipotentia offertur creaturæ indifferenter ad utrumlibet; concursus vero in *actu secundo* non est unum ex prærequisitis. 2°. Neque prædefinitio, neque scientia media, qua illa nititur, prærequiruntur ad actum primum libertatis, cum voluntas proxime possit agere per auxilium gratiæ datum etiam sine illa scientia, et prædefinitio: hæc quippe requiritur ex parte Dei, ut specialem affectum testetur erga electos: illa, ut auxilium conferat modo sapientissimo ac Deo digno. 3°. Gratia efficax, ut infallibiliter efficax, non est simpliciter antecedens et prærequisita, sed consequens liberum voluntatis consensum conditionate futurum. 4°. Neque se tenet ex parte actus primi determinatio voluntatis, cum voluntas agendo, et per ipsam suam actionem se determinet, non vero per aliquid prævium incomponibile cum omissione actus.

103. *Observa.* Equidem *indifferentia judicii* necessario requiritur ad libertatem, atque cum Deus auctor naturæ exigentiis creaturarum ordinariæ sese accommodet, ubi judicium indifferens datur, cætera item requisita dantur ad libertatem; attamen in hac indifferentia sola neutiquam consistit, neque cum illa indispensabiliter libertas connectitur: id hactenus probatum. An præter cognitionem indifferentem requiratur judicium, seu imperium practicum, quo intellectus voluntatem determinet, hoc vel illud, hic et nunc eligendum esse: alii negant, alii cum THOMISTIS affirmant; at contra est: vel hoc judicium practicum est voluntati liberum, vel non? si est; ergo sine prævio judicio practico jam potest aliud eligere voluntas, vel fit processus in infinitum: si non est; ergo tollitur libertas, quia voluntas præcise a cognitione, sicut appetitus sensitivus a phantasmate, determinata, nec mediate, nec immediate potest contrarium eligere.